نشریه علمی (فصلنامه) پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی شماره ۹۷

سال بیست و نهم، بهار ۱۴۰۰، صفحه ۱۳۰ - ۱۰۱

تمایزهای مکانی در عوامل مؤثر بر عملکرد بنگاه‌های صنعتی: مطالعه موردی شهرک‌های صنعتی عباس‌آباد و شمس‌آباد تهران

ریحانه بابایی

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته اقتصاد دانشگاه الزهرا تهران

reyhanehbabaei.۷۲@gmail.com

حمید کردبچه

گروه اقتصاد، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

h.kordbacheh@alzahra.ac.ir

محمد علی فیض پور

استادیار گروه اقتصاد دانشگاه یزد

feizpour@yazd.ac.ir

شهرک‌های صنعتی به سبب تدارک زیربناهای پایه‌ای به عنوان یکی از روش‌های مهم رشد و توسعه موفق صنایع کارخانه‌ای به ویژه برای صاحبان بنگاه‌های کوچک، متوسط و نوآورانه شناخته می‌شوند. در این چارچوب، در میان عوامل مؤثر بر عملکرد بنگاه، مکان به عنوان یکی از مؤثرترین این عوامل محسوب می‌شود. بر این اساس، می‌توان مکان استقرار شهرک‌های صنعتی را به عنوان عاملی بر عملکرد بنگاهای اقتصادی محسوب نمود. از این رو این مقاله می‌کوشد تا تمایزات بین منطقه‌ای بر عوامل موفقیت بنگاه‌های اقتصادی را در دو شهرک صنعتی عباس‌آباد و شمس آباد (استان تهران) مورد بررسی قرار دهد. داده‌های مورد نیاز با استفاده از روش نمونه در دسترس و با استفاده از تکنیک پرسشنامه جمع‌آوری و عوامل مؤثر بر موفقیت به دو گروه عوامل درون بنگاهی و درون منطقه‌ای تقسیم شده است. نتایج این مطالعه نشان داده است هفت عامل اساسی به‌صورت مشترک بر موفقیت بنگاه‌های صنعتی هر دو منطقه تأثیر گذار بوده و این در حالی است که دو عامل عدم دسترسی به بازار فروش و عدم دسترسی تسهیلات مشمول استقرار در استان اگر چه در منطقه شمس آباد به‌صورت معناداری تأثیر گذاشته اما تأثیر این عوامل به‌صورت معنا داری برموفقیت بنگاه‌های صنعتی مستقر در عباس آباد نشان نداده است از نظر سیاست گذاری این یافته بدان معناست که اگرچه عمده عوامل مؤثر بر موفقیت را عوامل مشترک تشکیل داده‌اند اما تأثیر منطقه بر دسترسی به تسهیلات و بازار به عنوان دو عامل متمایز بر موفقیت در دو منطقه نشان دهنده لزوم توجه سیاست‌گذاران به این دو مقوله مهم است.

طبقه‌بندی JEL: O۲۵,L۵۲,R۵۳

تاریخ دریافت: ۵ / ۶ / ۱۳۹۹ تاریخ پذیرش: ۱۳ / ۲ / ۱۴۰۰

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

واژگان کلیدی: تمایزات منطقه‌ای، موفقیت، شهرک صنعتی، عباس‌آباد، شمس‌آباد.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

۱. مقدمه

جغرافیای اقتصادی اگرچه دانشی نسبتا باسابقه در حوزه علم اقتصاد قلمداد می‌شود اما تنها در سال‌های اخیر مورد توجه جدی‌تری قرار گرفته است. این علم می‌کوشد تا تأثیر فضا و مکان را بر عملکرد بنگاه‌های اقتصادی مورد بررسی قرار دهد. بررسی عملکرد مناطق و شهرک‌های صنعتی بر عملکرد اقتصاد یک منطقه در این چارچوب ارزیابی می‌شود. شهرک‌های صنعتی یکی از مهم‌ترین استراتژی‌های توسعه صنعتی به منظور ارائه حمایت‌های مناسب و ارزان زیرساختی به بنگاه‌های صنعتی است که از دهه ۱۹۷۰ در امریکا، اروپا و سپس سایر مناطق جهان مورد توجه ویژه قرار گرفت (ونگ و گلد بلوم[۱]، ۲۰۰). در ایران نیز تأسیس شهرک‌های صنعتی از جایگاه ویژه‌ای در برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی برخوردارند. بر این اساس از دهه ۱۳۴۰ ایجاد این شرک‌ها در تهران و سپس در استان‌های دیگر مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاستگذاران اقتصادی قرار گرفت و در سال‌های پس از جنگ این شهرک‌ها با سرعت در گستره کشوری توسعه پیدا نمود. براین‌اساس، تعداد شهرک‌ها و نواحی صنعتی مصوب سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران تا پایان شهریور سال ۱۳۹۶، ۹۶۰ شهرک و ناحیه صنعتی است که در گستره ایران پراکنده هستند.

با وجود توجه ویژه سیاست‌گذاران صنعتی کشور به ایجاد و توسعه این شهرک‌ها، داده‌های در دسترس نشان می‌دهند تجربه شهرک‌های صنعتی در ایران عموماً تجربه موفقی نبوده است. به عنوان شاهدی بر این ادعا می‌توان به آمار بنگاه‌های غیرفعال در این شهرک‌ها اشاره نمود. آمارها نشان می‌دهد که ۳۳۰۱۲ واحد تولیدی در این شهرک‌ها و نواحی فعال و ۷۸۷۵ واحد تولیدی به دلایل گوناگون غیرفعال و تعطیل هستند. همچنین، در بین واحدهای فعال نیز ۱۱۸۰۷ واحد (معادل ۳۵/۷درصد) با ظرفیتی کمتر از ۵۰ درصد، ۱۴۰۵۵ واحد (معادل ۴۲/۵ درصد) با ظرفیتی بین ۵۰ تا

۱. Wong and Goldblum

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

۷۰ درصد و تنها ۷۱۴۰ واحد (معادل ۲۱/۸ درصد) با ظرفیتی بیشتر از ۷۰ درصد مشغول فعالیت هستند. در مجموع، بیش از ۵۰ درصد از واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی تعطیل هستند یا با ظرفیتی کمتر از ۵۰ درصد فعالیت می‌کنند. (پایگاه اینترنتی شرکت شهرک‌های صنعتی ایران، ۱۳۹۷).

این آمارها دلالت بر اتلاف گسترده و بهره‌برداری نامساعد از سرمایه‌گذاری‌های بزرگی دارد که در شهرک‌ها و نواحی صنعتی صورت گرفته است. واحدهای تعطیل‌شده انباشته‌ای از سرمایه‌ها، امکانات و تجهیزات بدون استفاده هستند که موجب اتلاف منابع فیزیکی و انسانی و آسیب به تولید کشور شده‌اند. واحدهای نیمه‌تعطیل یا با فعالیت کمتر از ظرفیت نیز به دلیل نداشتن سود و درآمد کافی، فعالیتی غیراقتصادی تلقی می‌گردد که پایدار نیست و نمی‌تواند رقابت تولیدی سازنده و مستمر داشته باشد و این ناپایداری و زیان‌بار است.

با توجه به شواهد فوق، این سؤال مهم مطرح می‌شود که علت موفقیت (عدم موفقیت) واحدهای مستقر در شهرک‌های صنعتی چه بوده است. این مقاله سعی دارد پاسخ مستدلی برای سؤال ارائه نماید. برای این منظور، یک نمونه انتخابی از واحدهای صنعتی مستقر در دو شهرک صنعتی تهران شامل واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۲. مبانی نظری و تجربی مطالعه

شهرک صنعتی[۱] به ناحیه‌ای اطلاق می‌شود که تحت یک مدیریت واحد که شامل یک طرح پایه از مکان‌ها و خدمات زیربنایی پایه‌ای در راستای اهداف اقتصادی و صنعتی جامعه است (میین[۲]، ۱۹۸۶). هدف از ایجاد شهرک صنعتی، توسعه صنعتی کشور در خارج از مناطق شهری است تا تأثیرات منفی بار صنعتی بر ساکنین شهری را به حداقل رسانده، آلایندگی را کم کرده و با دسترسی آسان به مسیر

۱. Industrial Park or Industrial Estate

۲. Meehan

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

حمل‌ونقل، کمترین بار ترافیکی را در مناطق شهرنشین به بار آورد. بر این اساس، شهرک صنعتی دارای محدوده و مساحت معین، برای استقرار مجموعه‌ای از واحدهای صنعتی و پژوهشی و فناوری و خدمات پشتیبانی از قبیل طراحی مهندسی، آموزشی، اطلاع‌رسانی، مشاوره‌ای، بازرگانی که تمام یا پاره‌ای از امکانات زیربنایی و خدمات ضروری با توجه به نوع و وسعت شهرک و ترکیب فعالیت‌ها در آن ایجاد می‌شود. به عبارتی، شهرک صنعتی مکانی است دارای محدوده و مساحت معین که موقعیت مکانی آن طبق ضوابط و اصول مکان‌یابی پروژه‌های صنعتی و بر اساس راهبرد توسعه شهرک‌های صنعتی کشور معین شده و تأسیسات زیربنایی و خدمات فنی مورد نیاز در ارتباط با نوع فعالیت صنعتی در مکان‌یابی آن شهرک صنعتی استقرار می‌یابد (کاپور و گریدیل، ۲۰۰۴).

در ایران شهرک صنعتی به شهرکی در فاصله حداقل دو کیلومتری از شهر اصلی گفته می‌شود که فقط شامل تعدادی کارخانه و کارگاه تولیدی می‌شود. این شهرک‌ها توسط شرکت شهرک‌های صنعتی ایران (وابسته به وزارت صنایع و معادن سراسر کشور) و در قطب‌های صنعتی به صورت شهرک‌های از پیش ساخته‌شده، طراحی و آماده استفاده سرمایه‌گذاران می‌باشند (گزارش شرکت شهرک‌های صنعتی استان هرمزگان، ۱۳۸۲). همچنین، در قانون نحوه واگذاری مالکیت و اداره امور شهرک‌های صنعتی که به مجلس شورای اسلامی[۱] ارائه گردید، چنین آمده است: شهرک‌های صنعتی مکانی است دارای محدوده و مساحت معین که مجموعه‌ای ساماندهی‌شده از مشاوره، واحدهای صنعتی، پژوهشی، فن‌آوری، خدمات پشتیبانی از قبیل طراحی، مهندسی، آموزشی، اطلاع‌رسانی و بازرگانی در آن مستقر شده یا برای استقرار واحدهای مذکور اختصاص یافته و در آن پاره‌ای امکانات زیربنایی و خدمات ضروری با توجه به نوع و وسعت شهرک و ترکیب فعالیت‌های آن به واحدهای مذبور واگذار می‌شود.

شهرک صنعتی منطقه‌ای است که به منظور توسعه صنعتی و متمرکز شدن تولیدات صنعتی در نظر گرفته شده است.

۱. .https://rc.majlis.ir/fa/law/show/۱۳۴۲۳۷

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

توسعه صنعتی و تجهیز شهرک‌های صنعتی برای افزایش توانایی تولیدی و صادراتی کشور، سیاست‌های منطقی و منطبق با توانایی‌ها و امکانات واقعی مناطق مختلف کشور را می‌طلبد تا با تقویت زیربناها در این بخش، وضع کنونی صنعت به عنوان بخش تولیدکننده کالاهای جایگزین واردات و درون‌نگر به بخشی برون‌نگر و صادرات‌گرا تغییر جهت یابد. این موضوع نیاز به مطالعاتی دارد تا بر اساس آن، مزیت‌های نسبی فعالیت‌های صنعتی مناطق مختلف شناسایی شود و سرمایه‌گذاری‌ها به منظور گسترش آنها هدایت شود (اخوان و نظری، ۱۳۸۶). توسعه صنعتی در مرحله ابتدایی، با توجه به شرایط بازار و تقاضای زیاد، فقط با افزایش موجودی سرمایه و سرمایه‌گذاری‌های صنعتی و رشد و تکامل فناوری جامعه، قابل عرضه به سرمایه‌گذاران است (محمدی مظفری، ۱۳۸۳). اقدامات هدفمند برای توسعه در بسیاری از کشورهای جهان همراه با انتخاب راهبرد ایجاد مراکز رشد و توسعه بوده است. دلیل عمده این انتخاب، تجمع امکانات بالفعل و ایجاد هماهنگی بخش‌ها در نقطه جغرافیایی مناسب است. مرکزیت مکانی، سطح بالای ارتباطات، تجمع امکانات، منابع طبیعی و جمعیت حوزه نفوذ باعث ارجحیت یک نقطه در تبدیل شدن به مرکزیت رشد و توسعه است (صداقتی و فقفوریان، ۱۳۹۰). اهداف شهرک‌های صنعتی در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته متفاوت است. مهم‌ترین دلیل منطقی ایجاد یک شهرک صنعتی، کاهش هزینه تراکنش و ریسک صنایع مستقر در آن است. سه هدف اصلی شهرک‌های صنعتی برای کشورهای در حال توسعه عبارت هستند از (سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران، ۱۳۸۹):

۱. رشد اقتصادی و اشتغال در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی؛

۲. جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی؛

۳. افزایش پویایی صنایع.

هدف از توسعه شهرک‌های صنعتی ارتباط نزدیک‌تر صنایع، انبارها و مراکز توزیع در یک محل و کاهش پیامدهای منفی مانند آلودگی هوا و تراکم محلی است. بر اساس گزارش

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

یونیدو(۱۹۹۷)، مزایای شهرک‌های صنعتی در توسعه صنعتی و اقتصادی کشورها بسیار زیاد است. کشورها شهرک‌های صنعتی را به دلایل زیر توسعه می‌دهند:

- تسریع رشد صنعتی کشور؛
- افزایش اشتغال ملی و محلی:
- توزیع متوازن‌تر اشتغال و تولید منطقه‌ای؛
- جذب سرمایه‌های خصوصی ملی و خارجی؛
- رشد و توسعه صنایع داخلی؛
- انتقال صنایع و اشتغال صنعتی به مناطق روستایی؛
- ایجاد تغییرات ساختاری در تولید و اشتغال؛
- تشویق استفاده مؤثر از منابع از طریق توسعه مجتمع‌های بزرگ صنعتی، فرودگاه‌ها، بنادر، نیروگاه‌ها و...؛
- بهبود کیفیت محصولات و افزایش بهره‌وری؛
- آموزش و افزایش بهره‌وری نیروی کار؛
- افزایش سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های عمومی؛
- کاهش هزینه سرمایه‌گذاری صنایع؛
- از بین بردن تأخیر زمانی جهت تهیه محل، ساختمان و امکانات مناسب برای صنایع.

با مرور نظریاتی که در باب توسعه ارایه گردیده است، می‌توان دریافت آنچه قالب و کالبد اصلی این نظریات را در مبحث توسعه شکل می‌دهد، مقوله «صنعتی‌شدن» است. به همین دلیل اکثر نظریه‌پردازان توسعه، راه رشد سریع، توسعه اقتصادی، اشتغال و بهره‌وری را دستیابی به اشکال مختلف صنعتی‌شدن می‌دانند. در فرایند توسعه صنعتی، تعیین مکان مناسب و نحوه استقرار و چیدمان فعالیت‌های صنعتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. به همین خاطر، کشورها در برنامه‌های توسعه اقتصادی خود سیاست‌هایی جهت قطب‌ها، مراکز، نواحی و محورهایی با مضمون توسعه‌ای، به منظور دستیابی به هدف‌های وسیع‌تر ملی یا منطقه‌ای، طراحی نموده‌اند. در این میان، شهرک‌های صنعتی یک روش قدیمی رو به گسترش برای سازماندهی، ارائه خدمات و استقرار

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

صنایع است. این شهرک‌ها یک ابزار کارآمد برای حمایت از توسعه صنعتی، مدرن شدن واحدهای صنعتی و افزایش بهره‌وری محسوب می‌شوند (آشور، ۱۳۹۰: ۳۰).

در کشورهای در حال توسعه ایجاد شهرک‌های صنعتی رو به گسترش است و از آن برای توسعه و حمایت از صنایع کوچک و تمرکززدایی مکانی صنایع استفاده می‌شود. این نواحی صنعتی در بسیاری از موارد توانسته‌اند تسهیل‌گر توسعه اقتصادی و اجتماعی نواحی و مناطق اطراف و حومه خود در مقیاس منطقه‌ای و در صورت گسترش و پیشرفت، در مقیاس ملی و بین‌المللی باشند که در این میان، شهرها و مناطق شهری که این نواحی و شهرک‌ها در اطرافشان احداث گردیده‌اند، در رأس سلسله مراتب بهره‌مندی از مزایا و منفعت‌های این تجمع‌های صنعتی می‌باشند، چرا که مزیت‌های منتج از صرفه‌های ناشی از مقیاس، ایجاد ارزش افزوده و اشتغال صنعتی، سازماندهی و نوسازی صنایع کوچک و متوسط به منظور رقابت‌پذیر کردن آنها وکاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری به دلیل استفاده از خدمات مشترک سازماندهی‌شده از جمله آب، برق، تلفن، گاز و تصفیه‌خانه فاضلاب، همگی باعث گردیده‌اند شرایط مساعدی جهت رشد و توسعه صنعت و در نتیجه، رشد و توسعه مناطق اطراف این نواحی صنعتی فراهم گردد. تمام شرایط مذکور در کشورهای صنعتی سبب گردیده که در سال‌های بعد از دهه ۷۰ میلادی، کمتر شاهد شکل‌گیری صنایع کوچک و متوسط به صورت مجزا و منفرد باشیم (ملکی‌نژاد، ۱۳۸۵: ۱۴۱).

با یک نگاه کلی به روند شکل‌گیری تجمع‌ها و نواحی صنعتی و عوامل تأثیرگذار در این زمینه، می‌توان گفت که علت توجه به تجمع‌های صنعتی و کاربرد گسترده آن‌ها، از یک طرف، به کارکردهای متنوع این مجموعه‌ها برای تحقق اهداف توسعه صنعتی و منطقه‌ای و از طرف دیگر، به انعطاف‌پذیری قالب کلی تجمع‌های صنعتی و پویایی درونی آن‌ها برای انطباق با تحولات جهانی مربوط می‌شود.

در حوزه مطالعات کاربردی، مطالعات متعددی در حوزه شهرک‌های صنعتی در سطح جهانی و کشور انجام شده است. با توجه به چارچوب این مقاله در ادامه مهمترین مطالعات داخلی و خارجی که همسو با موضوع مقاله هستند را به صورت اجمالی معرفی می‌کنیم.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

تقی‌خانی و میر (۱۳۸۵)، عملکرد و نقاط قوت و ضعف شهرک‌های صنعتی در استان لرستان را در سال ۱۳۸۳ مورد ارزیابی قرار داده‌اند. در این مطالعه، داده‌های مورد نیاز بر اساس تدوین یک پرسشنامه با هدف بررسی عملکرد و نقاط قوت و ضعف شرکت‌های مستقر در شهرک‌های صنعتی استان لرستان (فعال و غیرفعال) جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش توصیفی استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد: ۱- وضعیت مالی واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی مطلوب نیست. ۲- استقرار سیستم کنترل فرآیند عملیات موجب بهبود عملکرد واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی نمی‌شود. ۳- نقش اقتصادی واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی مطلوب نیست. ۴- برگزاری دوره‌های آموزشی برای واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی در راستای بهبود عملکرد آنها ضروری است.

اخوان و نظری (۱۳۸۶)، عملکرد شهرک‌های صنعتی در استان گلستان را در سال ۱۳۸۳ مورد بررسی قرار داده‌اند. در این مطالعه، با تولیدکنندگان، خدمات‌دهندگان و مدیران واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی استان گلستان مصاحبه شده است. بر اساس نتایج، مشکلات موجود در شهرک‌های صنعتی استان گلستان بدین شرح هستند: ۱- کمبود مدیریت توانمند و متخصص، ۲- وجود ساختار سنتی در مدیریت، نیروی انسانی، ماشین‌آلات و بازاریابی، ۳- نبود منابع مالی کافی، ۴- ضعف خلاقیت و نوآوری، ۵- کمبود مواد اولیه مناسب برای تولیدات صنعتی، ۶- راه‌های ارتباطی نامناسب، ۷- نبود مرکز اطلاع‌رسانی (بانک داده‌های اقتصادی متمرکز)، ۸- امکانات نامناسب (آب، برق، سوخت و...)، ۹- عدم هماهنگی با استاندارد جهانی، ۱۰- نارسایی در برنامه‌های تدوینی، ۱۱- نبود زیرساخت‌های فرهنگی رقابت، ۱۲- سود زیاد تسهیلات دریافتی از بانک‌ها، ۱۳- قوانین و مقررات زائد بانکی برای دریافت تسهیلات، ۱۴- مالیات و عوارض نامتناسب، ۱۵- کمبود امکانات مناسب برای بسته‌بندی، ۱۶- ورود کالاهای مشابه به صورت قاچاق، ۱۷- قوانین و مقررات زائد در مورد قراردادها، ۱۸- ضعف مدیریت پشتیبان در رویارویی با مشکلات اقتصادی، ۱۹- نرخ کم بازگشت سرمایه در مقایسه با نرخ تورم، ۲۰- مشکلات ناشی از قوانین کار.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

ریاحی (۱۳۹۲)، عوامل مؤثر بر موفقیت توسعه خوشه‌های صنعتی در ایران را رتبه‌بندی نموده‌اند. در این مطالعه، داده‌های مورد نیاز بر اساس تدوین یک پرسشنامه با هدف بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت توسعه خوشه‌های صنعتی برای ایران جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش AHP استفاده شده است. مطابق با نتایج، نقش عامل توسعه خوشه (با اهمیت نسبی ۰/۲۰۱) و نقش شرکت شهرک‌های صنعتی استان (با اهمیت نسبی ۰/۱۲۰) دارای بیشترین تأثیر و سطح دانش فنی و تکنولوژی خوشه (با اهمیت نسبی ۰/۰۲۵) و نزدیکی به مراکز علمی و دانشگاهی (با اهمیت نسبی ۰/۰۲۱) دارای کمترین تأثیر بر توسعه خوشه‌های صنعتی هستند.

رضایی و خاوریان گرمسیر (۱۳۹۳)، راهبردهای توسعه شهرک صنعتی شهر یزد را مورد بررسی قرار داده‌اند. در این مطالعه، با صاحب‌نظران، صاحبان صنایع، فعالان صنعتی و مسئولان مرتبط مصاحبه شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از روش توصیفی و چارچوب SOAR (نقاط قوت، فرصت‌ها، آرمان‌ها و نتایج) استفاده شده است. بر اساس نتایج، وجود فضا جهت گسترش شهرک‌های صنعتی در شهر یزد، وجود معادن غنی و نیروی انسانی متخصص و مزیت‌های دیگر باعث ایجاد پتانسیل بالایی در جهت برنامه‌ریزی راهبردی توسعه شهرک صنعتی در این شهر و همچنین، موجب شکل‌گیری فرصت‌هایی از قبیل ایجاد حوزهای صنعتی فعال و قدرتمند و پتانسیل بالای تأسیسات صنعتی و افزایش رغبت سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری در بخش صنعت شده است.

عطف و حسینی (۱۳۹۳)، عوامل مؤثر بر موفقیت توسعه محصولات جدید در بنگاه‌های کوچک و متوسط مستقر در شهرک صنعتی شهر آمل را اولویت‌بندی نموده‌اند. در این مطالعه، داده‌های مورد نیاز بر اساس تدوین یک پرسشنامه با هدف بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت محصولات جدید در بنگاه‌های کوچک و متوسط مستقر در شهرک صنعتی شهر آمل جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش FAHP استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که شاخص‌های بازاریابی و تجاری‌سازی و همچنین عوامل مدیریتی و فنی به ترتیب بیشترین اهمیت را در موفقیت

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

توسعه محصولات جدید دارند. علاوه بر آن، بالاترین امتیاز مربوط به زیرشاخص تعهد به نیاز مشتری است.

خسروی و مالکی‌پور (۱۳۹۴)، عوامل مؤثر بر موفقیت تجارت الکترونیک در شهرک‌های صنعتی استان اصفهان را شناسایی و اولویت‌بندی نموده‌اند. در این مطالعه، داده‌های مورد نیاز براساس تدوین یک پرسشنامه با هدف بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تجارت الکترونیک در شهرک‌های صنعتی استان اصفهان جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش توصیفی استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که عدم امنیت در دریافت‌ها و پرداخت‌های مالی، عدم اعتماد به هویت واقعی و صلاحیت طرف مقابل ارتباط و عدم تشخیص درجه محرمانه بودن اطلاعات، به ترتیب مهم‌ترین موانع فنی در به‌کارگیری تجارت الکترونیک در شهرک‌های صنعتی استان اصفهان هستند.

دهقانی فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۵)، عوامل عدم موفقیت تجارت الکترونیک در زیرساخت فنی کارخانجات کاشی و سرامیک شهرستان میبد در سال ۱۳۹۲ را اولویت‌بندی نموده‌اند. در این مطالعه، داده‌های مورد نیاز بر اساس تدوین یک پرسشنامه با هدف بررسی عوامل مؤثر بر عدم موفقیت تجارت الکترونیک در زیرساخت فنی کارخانجات کاشی و سرامیک شهرستان میبد جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش ماتریس اهمیت- عملکرد استفاده شده است و هر مؤلفه از دو بعد اهمیت (وضع مطلوب) و عملکرد (وضع موجود) مورد بررسی قرار گرفته‌است. نتایج نشان می‌دهد که زیرساخت‌های داخلی، قابلیت‌های سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای موجود در کارخانجات کاشی و سرامیک شهرستان میبد در وضعیت مناسبی قرار دارد و عواملی مثل عدم استفاده از پرداخت الکترونیکی، زیرساخت نامطلوب عمومی (اینترنت)، نبود تعداد کافی نیروی انسانی و قابلیت نامطلوب وب‌سایت‌های کارخانجات، به ترتیب از مهم‌ترین عوامل عدم موفقیت تجارت الکترونیک در زیرساخت فنی کارخانجات کاشی و سرامیک شهرستان میبد محسوب می‌شود.

غفاری آشتیانی و پاشوی (۱۳۹۵)، عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در شهرک‌های صنعتی استان قم را مورد بررسی قرار داده‌اند. در این مطالعه، داده‌های مورد نیاز

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

براساس تدوین یک پرسشنامه با هدف بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در شهرک‌های صنعتی استان قم جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش توصیفی استفاده شده است. بر اساس نتایج، تأثیر دولت، مواد اولیه، تأمین سرمایه، بازگشت سرمایه، خارجیان، خانوارها و شرکت شهرک‌های صنعتی به عنوان عوامل بازدارنده و موانع سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در شهرک‌های صنعتی استان قم مورد تأیید قرار می‌گیرد و تأثیر تجارت فرامرزی، کمبود نیروی کار، کمبود فناوری پیشرفته، وجود فرصت‌های جایگزین و موقعیت جغرافیایی منطقه به عنوان عوامل بازدارنده و موانع سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در شهرک‌های صنعتی استان قم رد می‌شود.

قدیمی و همکاران (۱۳۹۵)، عوامل عدم موفقیت کسب‌وکارهای کارآفرینانه مستقر در شهرک صنعتی استان ایلام را شناسایی و اولویت‌بندی نموده‌اند. در این مطالعه، داده‌های مورد نیاز بر اساس تدوین یک پرسشنامه با هدف بررسی عوامل مؤثر بر عدم موفقیت کسب‌وکارهای کارآفرینانه مستقر در شهرک صنعتی استان ایلام جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Expert Choice استفاده شده است. بر اساس نتایج، معیارهای فنی مهم‌ترین عامل عدم موفقیت کسب‌وکارهای کارآفرینانه مستقر در شهرک صنعتی استان ایلام است. همچنین، ضعف در دانش، تجربه و مهارت در راه‌اندازی و اداره کسب‌وکارهای کارآفرینانه، یکی از مهم‌ترین عوامل عدم موفقیت این کسب‌وکارها است.

محمدزاده و همکاران (۱۳۹۶)، عوامل تعیین‌کننده موفقیت کارآفرینان در شهرک صنعتی شهید سلیمی شهر تبریز را شناسایی نموده‌اند. در این مطالعه، داده‌های مورد نیاز بر اساس تدوین یک پرسشنامه با هدف بررسی عوامل تعیین‌کننده موفقیت کارآفرینان در شهرک صنعتی شهید سلیمی شهر تبریز جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از الگوهای گسسته لاجیت و پروبیت استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که سطح تجربه، سرمایه فیزیکی، حمایت‌های مالی و غیرمالی دولت، نگرش به کارآفرینی، ارزش‌های ذهنی و باور به خودکارآمدی تأثیر مثبت و

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

معناداری بر موفقیت کارآفرینان دارد. همچنین، سطح تحصیلات دارای تأثیر منفی و معنادار بر موفقیت کارآفرینان است.

وارتون و برانتو (۲۰۰۲) به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه یک خوشه صنعتی متشکل از بنگاه‌های کوچک و متوسط در کشور استرالیا پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که در حال حاضر، شرایط نامناسبی برای توسعه یک خوشه کسب‌وکار وجود دارد. به نظر می‌رسد که برای شکل‌گیری خوشه‌های کسب‌وکار، سیاست و منابع مشخصی وجود ندارد (در مقایسه با کشورهای عضو OECD). بنابراین، به خوبی مشخص می‌شود که برنامه‌های کسب‌وکار در کشور استرالیا در مراحل ابتدایی قرار دارد.

کومار (۲۰۰۵) به بررسی عوامل تعیین کننده توسعه یک خوشه صنعتی پرداخته است. نتایج نشان می دهد که توسعه یک خوشه صنعتی به عواملی نظیر انتقال فناوری، انتقال دانش، توسعه نیروی انسانی ماهر در صنایع وابسته، مزایای اقتصادی ناشی از تجمیع (صرفه های ناشی از تجمیع) و زیرساخت‌های اجتماعی بستگی دارد.

توسلی (۲۰۰۹)، به بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت خوشه صنعتی SMIL در کشور سوئد پرداخته است. در این مطالعه، با اعضای هیأت مدیره خوشه صنعتی SMIL مصاحبه شده است. نتایج نشان می‌دهد که ارتباط ضعیف بین واحدهای مستقر در خوشه صنعتی و عدم هماهنگی فعالیت با هدف خوشه صنعتی مانع از موفقیت خوشه صنعتی SMIL می‌شود. فعالیت‌های شبکه‌ای یکی از عوامل موفقیت خوشه صنعتی SMIL است که موجب توانایی به لحاظ نرم‌افزاری (نظیر وجود دانش) و سخت‌افزاری (نظیر منابع زیرساختی) می‌شود.

سیکر و همکاران (۲۰۱۱)، به بررسی عوامل کلیدی مؤثر بر موفقیت و عوامل محدودکننده پارک‌های صنعتی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا (MENA) و کشور مصر پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که عوامل کلیدی مؤثر بر موفقیت و عوامل محدودکننده پارک‌های صنعتی بدین شرح هستند: ۱- ایجاد روابط متقابل و دوستانه، ۲- اشتراک دانش و اطلاعات، ۳- منافع مالی، ۴- ساختار سازمانی، ۵- چارچوب‌های قانونی.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

لو و همکاران (۲۰۱۳)، به بررسی عوامل مؤثر بر توسعه خوشه صنعتی در کشور چین پرداخته‌اند. در این مطالعه، از یک پانل متشکل از ۲۱ استان کشور چین در دوره زمانی ۲۰۰۹-۱۹۹۷ و روش داده‌های تابلویی استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که مقیاس بنگاه و تمرکز اشتغال تأثیر معناداری بر سطح توسعه خوشه صنعتی دارد.

گارانتی و برزینا (۲۰۱۴)، به شناسایی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری خوشه‌های منطقه‌ای در کشور لتونی پرداخته‌اند. در این مطالعه، از داده‌های مرکز ملی آمار کشور لتونی استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد: ۱- خوشه‌ها در مناطقی که عملکرد اقتصادی به صورت معناداری بالا است، به وجود می‌آیند. ۲- دومین عامل مهم، محضور مؤسسات پشتیبانی در منطقه به منظور تأمین دسترسی به منابع مالی و خدمات مشاوره و تسریع انتقال نوآوری‌ها و فناوری‌ها است. ۳- سومین عامل مهم، وجود جمعیت و نیروی انسانی با کیفیت در منطقه است. ۴- عامل مهم دیگر، جذب صنایع در مناطق است، زیرا خوشه‌های صنعتی به سرعت رشد می‌کنند. ۵- وضعیت مناطق کشور لتونی در عوامل پیش‌گفته مشابه نیست.

جیرارات و تاراتورن (۲۰۱۶)، به بررسی عوامل موفقیت توسعه شهرک صنعتی در کشور تایلند پرداخته‌اند. در این مطالعه، داده‌ها با استفاده از یک پرسشنامه با هدف بررسی عوامل موفقیت توسعه شهرک صنعتی در کشور تایلند جمع‌آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش AHP استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که در کشور تایلند، مدیریت شهرک صنعتی مهم‌ترین عامل موفقیت در توسعه شهرک صنعتی است و سیاست‌های دولتی دومین عامل مهم موفقیت در توسعه شهرک صنعتی محسوب می‌شود.

هوانگ و همکاران (۲۰۱۷)، به بررسی تأثیر تجمیع بر عملکرد نوآوری صنعتی در کشور چین پرداخته‌اند. در این مطالعه، از یک پانل متشکل از ۲۳ بخش صنعتی کشور چین در دوره زمانی ۲۰۱۳-۲۰۰۱ و روش داده‌های تابلویی استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد: ۱- تجمیع بر عملکرد نوآوری تأثیر مثبت دارد و بیشترین تأثیر تجمیع بر عملکرد نوآوری به ترتیب مربوط به شرکت‌های خصوصی، شرکت‌های دولتی و شرکت‌های خارجی است. ۲- شرکت‌های دولتی

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

نسبت به شرکت‌های خصوصی و خارجی سرمایه‌گذاری بیشتری در تحقیق و توسعه انجام می‌دهند، اما بازدهی تحقیق و توسعه در شرکت‌های دولتی نسبت به سایر شرکت‌ها کمتر است.

کیم (۲۰۱۷)، به بررسی برنامه توسعه شهرک صنعتی در کشور تایلند پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد: ۱- همکاری مدیریت فعلی با نهادها و مؤسسات دولتی کافی نیست و توسعه شهرک صنعتی مستلزم روابط متقابل بین مدیریت شهرک صنعتی و با نهادها و مؤسسات دولتی است. ۲- بین نهادها و مؤسسات دولتی در سطح ملی و محلی هماهنگی وجود ندارد. ۳- برنامه توسعه شهرک صنعتی فاقد اهداف مشخص در خصوص آثار زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی است و این موضوع منجر به ابهام در نظارت و ارزیابی می‌شود.

پاکدینااریت و همکاران (۲۰۱۷)، به بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت منطقه ویژه اقتصادی در کشور تایلند پرداخته‌اند. در این مطالعه، برای تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی، روش حداقل مربعات معمولی و تحلیل حساسیت استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که هشت عامل موجب موفقیت یا بقای منطقه ویژه اقتصادی می‌شود: ۱- مزیت مکانی و اقتصادی یک کشور. ۲- حمایت از سرمایه‌گذاری‌های صنعتی. ۳- هزینه‌های سرمایه‌گذاری و سودمندی تجارت. ۴- سطوح مهارتی و دسترسی به نیروی انسانی. ۵- خدمات و مدیریت. ۶- سیاست‌های دولت. ۷- قوانین و مقررات. ۸- ثبات و پایداری دولت. علاوه بر آن و بر اساس نتایج، مناسب‌ترین نوع مناطق ویژه اقتصادی در کشور تایلند، مناطق ویژه صادرات، مناطق تخصصی و مناطق آزاد هستند.

با بررسی مطالعات فوق مشاهده نمودیم که در حوزه مطالعات تجربی داخلی، نقصان مهمی در بررسی عوامل تعیین‌کننده موفقیت (عدم موفقیت) واحدهای مستقر در شهرک‌های صنعتی کشور وجود دارد. مقاله حاضر سعی دارد گامی تجربی در جهت تکمیل خلأ مطالعاتی موجود در این حوزه باشد. ویژگی دیگر این مقاله استفاده از یک پرسشنامه استاندارد و جامع برای جمع آوری داده‌های مورد نیاز است، در حالی‌که در اغلب مطالعات داخلی پرسشنامه‌ها محقق‌ساخته هستند.

۳. روش تحقیق

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

این مقاله بر اساس یک روش توصیفی پیمایشی مقطعی مبتنی بر داده‌های حاصل از پرسشنامه طراحی و تدوین شده است. در تدوین پرسشنامه مورد استفاده، عوامل از طرح آمارگیری از محدودیت‌های رشد و بقای کسب‌وکارهای کوچک کشور انگلستان استخراج گردیده و پس از ترجمه به فارسی، بر مبنای نظر خبرگان، اساتید و کارشناسان بومی‌سازی شده است. با توجه به اینکه وضعیت کسب‌وکارهای ایران و انگلستان متفاوت است، سؤالات پرسشنامه با استفاده از نظرات خبرگان، اساتید و کارشناسان، در راستای اهداف تحقیق و وضعیت کسب‌وکارهای ایران بازنویسی شده است. سؤالات مطرح‌شده در پرسشنامه در جدول شماره (۱) قابل مشاهده است.

جدول ۱. سؤالات تخصصی

ردیف	گویه
۱	عدم وجود امکانات عمومی و تخصصی در شهرک
۲	عدم دسترسی به بازار فروش
۳	عدم دسترسی به نیروی انسانی ارزان قیمت
۴	عدم دسترسی به خدمات جانبی (از قبیل بانک، بیمه، درمانگاه، آتش‌نشانی، مراکز خدمات فناوری)
۵	وضعیت نامناسب ناشی از عدم وجود تأسیسات و تجهیزات زیربنایی در شهرک
۶	عدم امکان تأمین فضای مورد نیاز برای توسعه آتی
۷	عدم دسترسی به فناوری لازم
۸	عدم دسترسی به سیستم حمل‌ونقل
۹	عدم دسترسی تسهیلات مشمول استقرار در استان
۱۰	عدم وجود مهارت‌های مدیریتی و سازمانی در شهرک

مأخذ: یافته‌های پژوهش

همچنین، طی مصاحبه با مدیران واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد، عوامل موفقیت (عدم موفقیت) مندرج در پرسشنامه اعتبارسنجی شد. مقایسه تطبیقی عوامل مستخرج از مصاحبه با مدیران واحدهای صنعتی و عوامل مستخرج از طرح آمارگیری از محدودیت‌های رشد و بقای کسب‌وکارهای کوچک در جدول شماره(۲) ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، عوامل مستخرج از مصاحبه با مدیران واحدهای صنعتی و عوامل

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

مستخرج از طرح آمارگیری از محدودیت‌های رشد و بقای کسب‌وکارهای کوچک همخوانی دارد.

جدول ۲. اعتبارسنجی سؤالات تخصصی

عوامل مستخرج از طرح آمارگیری از محدودیت‌های رشد و بقای کسب‌وکارهای کوچک کشور انگلستان	عوامل مستخرج از مصاحبه با مدیران واحدهای صنعتی در شهرک‌های شمس‌آباد و عباس‌آباد
عدم وجود امکانات عمومی و تخصصی	عدم توجه به مزیت‌های مکانی
عدم دسترسی به بازار فروش	وجود مشکلات در زمینه فروش و بازاریابی
عدم دسترسی به نیروی انسانی ارزان قیمت	افزایش دستمزد نیروی انسانی
عدم دسترسی به خدمات جانبی	عدم وجود مشاوره‌های کارآمد
وضعیت نامناسب تأسیسات و تجهیزات زیربنایی	ناتوانی در اصلاح ساختار تولید
عدم امکان تأمین فضای مورد نیاز برای توسعه آتی	مکان‌یابی نادرست
عدم دسترسی به فناوری لازم	عدم دسترسی به فناوری‌های جدید
عدم دسترسی به سیستم حمل‌ونقل	نبود مدیریت توزیع و مکان‌یابی نادرست
عدم دسترسی تسهیلات مشمول استقرار	تأخیر در اعطای تسهیلات به واحدهای صنعتی
عدم وجود مهارت‌های مدیریتی و سازمانی	عدم توانمندسازی و ضعف‌های مدیریتی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

پرسشنامه طرح آمارگیری از محدودیت‌های رشد و بقای کسب‌وکارهای کوچک کشور انگلستان بسیار گسترده بوده و محقق نیز پرسشنامه جامعی را تدوین نموده، اما در نهایت، تنها بخشی از آن تحلیل شده است. در ابتدا، تعداد محدودی از پرسشنامه تکثیر و توزیع شد و مورد آزمون اولیه و روایی‌سنجی قرار گرفت. برای تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه مورد استفاده از نظر خبرگان، اساتید و کارشناسان استفاده شده است. به این منظور، پس از تنظیم پرسشنامه اولیه، با مراجعه حضوری به خبرگان، اساتید و کارشناسان در مورد پرسشنامه اولیه نظرخواهی شده و اصلاحات مورد نظر آنان در تنظیم پرسشنامه نهایی اعمال شده است. پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ مورد آزمون قرار گرفته است. در صورتی که آلفای کرونباخ بزرگ‌تر از ۰/۷ باشد، اجزای درونی (گویه‌ها) همبستگی مناسبی دارند. نتایج مربوط به آزمون آلفای کرونباخ بررسی پایایی پرسشنامه مورد استفاده در جدول شماره (۳) گزارش شده

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]
[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، ضریب آلفا بزرگ‌تر از ۰/۷ است و پایایی پرسشنامه تأیید می‌شود.

جدول ۳. نتایج آزمون آلفای کرونباخ

عنوان	تعداد گویه	ضریب آلفا	نتیجه
سؤالات تخصصی	۱۰	۰/۸۱	تأیید پایایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

برای انتخاب نمونه‌های مورد نظر در دو شهرک صنعتی مذکور نخست داده‌های جامعه آماری موردنظر از شرکت شهرک‌های صنعتی استان تهران گردآوری شده است. براساس این داده‌ها ۱۷۴۳بنگاه در شهرک شمس آباد و ۱۶۳۰ بنگاه در شهرک عباس آباد مستقر بوده‌اند. با وجود این، در شهرک شمس آباد ۳۴۳ بنگاه و در شهرک عباس آباد ۳۶۲ بنگاه غیرفعال و تعطیل است. در مرحله نخست برای انتخاب نمونه در این پژوهش از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده گردید و در نهایت ۵۶ پرسشنامه در شهرک صنعتی شمس آباد و ۲۷ بنگاه در شهرک صنعتی عباس‌آباد تکمیل گردید. با توجه به فایل اطلاعات جامع سازمان‌های مستقر در شهرک صنعتی شمس‌آباد تهران (شامل آدرس، تلفن تماس، نام مالک و زمینه فعالیت) و همکاری افرادی که در این شهرک مشغول به کار بودند، پرسشنامه به صورت حضوری به مدیران بنگاه‌های مستقر در شهرک صنعتی تحویل داده شد. به منظور آگاهی پاسخ‌دهندگان در مورد ماهیت پرسشنامه، کلیاتی در مورد پژوهش برای هر پاسخ‌دهنده بیان شد. به منظور جلب اطمینان و همکاری پاسخ‌دهندگان، در تمامی موارد تأکید شد که این پژوهش صرفاً اهداف تحقیقاتی دارد و داده‌های حاصل بدون ذکر مشخصات بنگاه‌های مستقر در شهرک صنعتی مورد استفاده قرار خواهد گرفت. در نهایت، داده‌های جمع‌آوری‌شده در دو بخش تحلیل شده است. بخش اول، شامل آمار توصیفی است که در آن از نمودارها و جداول فراوانی استفاده می‌شود و بخش دوم، شامل آمار استنباطی است که از آزمون میانگین، آزمون استقلال و تخمین رگرسیون استفاده می‌شود. تمامی تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS صورت گرفته است.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

٤. نتایج و یافته‌ها

تحلیل تطبیقی شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد

وضعیت تحصیلی مدیران واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد در جدول شماره (۴) گزارش شده است. بر اساس آنچه مشاهده می‌گردد، مدرک تحصیلی ۳۲ درصد از مدیران واحدهای صنعتی شهرک شمس‌آباد لیسانس و ۶۸ درصد از آنان فوق لیسانس است. در خصوص شهرک صنعتی عباس‌آباد، مدرک تحصیلی ۲۶ درصد از مدیران لیسانس و ۷۴ درصد از آنان فوق لیسانس می‌باشد.

جدول ۴. وضعیت تحصیلی مدیران واحدهای صنعتی

شهرک صنعتی		آبادشمس	آبادعباس	جمع
لیسانس	فراوانی	۱۸	۷	۲۵
	سهم	۳۲	۲۶	۳۰
فوق لیسانس	فراوانی	۳۸	۲۰	۵۸
	سهم	۶۸	۷۴	۷۰
جمع		۵۶	۲۷	۸۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

وضعیت سنی مدیران واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد در جدول شماره (۵) ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، مدیران واحدهای صنعتی هر دو شهرک غالباً ۳۰ تا ۳۵ سال سن دارند. اگر سن مدیران را به عنوان جایگزینی برای تجربه مدیران در نظر بگیریم، می‌توانیم بگوییم که مدیران واحدهای صنعتی شهرک عباس‌آباد از تجربه بیشتری برخوردار هستند.

جدول ۵. وضعیت سنی مدیران واحدهای صنعتی

شهرک صنعتی		آبادشمس	آبادعباس	جمع
۳۰ تا ۳۵ سال	فراوانی	۳۴	۱۵	۴۹
	سهم	۶۱	۵۶	۵۹
۳۵ تا ۴۰ سال	فراوانی	۷	۳	۱۰

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

شهرک صنعتی		آبادشمس	آبادعباس	جمع
	سهم	۱۲	۱۱	۱۲
۴۰ تا ۴۵ سال	فراوانی	۱۰	۶	۱۶
	سهم	۱۸	۲۲	۱۹
۴۵ تا ۵۰ سال	فراوانی	۵	۳	۸
	سهم	۹	۱۱	۱۰
جمع		۵۶	۲۷	۸۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

سابقه فعالیت واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد در جدول شماره (۶) درج شده است. بر اساس آنچه مشاهده می‌گردد، بیشتر واحدهای صنعتی هر دو شهرک بیشتر از ۱۰ سال سابقه فعالیت دارند. به عبارتی، بیشتر واحدهای صنعتی هر دو شهرک بالغ هستند. سابقه فعالیت ۵۹ درصد از واحدهای صنعتی شهرک شمس‌آباد و ۴۱ درصد از واحدهای صنعتی شهرک عباس‌آباد بیشتر از ۱۰ سال است.

جدول ۶. سابقه فعالیت واحدهای صنعتی

شهرک صنعتی		آبادشمس	آبادعباس	جمع
۲ تا ۴ سال	فراوانی	۳	۳	۶
	سهم	۵	۱۱	۷
۴ تا ۸ سال	فراوانی	۱۴	۱۰	۲۴
	سهم	۲۶	۳۷	۲۹
۸ تا ۱۰ سال	فراوانی	۶	۳	۹
	سهم	۱۰	۱۱	۱۱
بیشتر از ۱۰ سال	فراوانی	۳۳	۱۱	۴۴
	سهم	۵۹	۴۱	۵۳
جمع		۵۶	۲۷	۸۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

نحوه مدیریت واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد در جدول شماره (۷) گزارش شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، سهم واحدهای صنعتی با

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

مدیریت شرکتی، خانوادگی و عمومی در شهرک شمس‌آباد به ترتیب ۵۹، ۲۷ و ۱۴ درصد و در شهرک عباس‌آباد به ترتیب ۶۷، ۲۲ و ۱۱ درصد است.

جدول ۷. نحوه مدیریت واحدهای صنعتی

شهرک صنعتی		آبادشمس	آبادعباس	جمع
شرکتی	فراوانی	۳۳	۱۸	۵۱
	سهم	۵۹	۶۷	۶۲
خانوادگی	فراوانی	۱۷	۴	۲۱
	سهم	۲۷	۲۲	۲۵
عمومی	فراوانی	۸	۳	۱۱
	سهم	۱۴	۱۱	۱۳
جمع		۵۶	۲۷	۸۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

وضعیت مالکیت واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد در جدول شماره (۸) ارائه شده است. بر اساس آنچه مشاهده می‌گردد، در شهرک شمس‌آباد ۸۸ درصد از واحدها خصوصی و ۱۲ درصد آنها عمومی هستند. در شهرک عباس‌آباد نیز ۸۵ درصد از واحدها خصوصی و ۱۵ درصد از آنها عمومی می‌باشند.

جدول ۸. وضعیت مالکیت واحدهای صنعتی

شهرک صنعتی		آبادشمس	آبادعباس	جمع
خصوصی	فراوانی	۴۹	۲۳	۷۲
	سهم	۸۸	۸۵	۸۷
عمومی	فراوانی	۷	۴	۱۱
	سهم	۱۲	۱۵	۱۳
جمع		۵۶	۲۷	۸۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

۵. آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

وضعیت پاسخ‌دهندگان به لحاظ وضعیت تحصیلی در جدول شماره (۹) گزارش شده است. بر اساس آنچه مشاهده می‌گردد ۳۰ درصد از پاسخ‌دهندگان مدرک لیسانس و ۷۰ درصد از پاسخ‌دهندگان مدرک فوق لیسانس دارند. با توجه به نتایج، مدرک هیچ یک از پاسخ‌دهندگان کمتر از لیسانس، دکتری و بالاتر از دکتری نبوده است.

جدول ۹. وضعیت تحصیلی پاسخ‌دهندگان

سطح تحصیلات	فراوانی	سهم
لیسانس	۲۵	۳۰
فوق لیسانس	۵۸	۷۰
جمع	۸۳	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

وضعیت پاسخ‌دهندگان به لحاظ وضعیت سنی در جدول شماره (۱۰) ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، بیشترین فراوانی به گروه سنی ۳۰ تا ۳۵ سال (۵۹ درصد) و کمترین فراوانی به گروه سنی ۴۵ تا ۵۰ سال (۱۰ درصد) اختصاص دارد.

جدول ۱۰. وضعیت سنی پاسخ‌دهندگان

گروه سنی	فراوانی	سهم
۳۰ تا ۳۵ سال	۴۹	۵۹
۳۵ تا ۴۰ سال	۱۰	۱۲
۴۰ تا ۴۵ سال	۱۶	۱۹
۴۵ تا ۵۰ سال	۸	۱۰
جمع	۸۳	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

وضعیت پاسخ‌دهندگان به لحاظ سابقه فعالیت در شهرک صنعتی در جدول شماره (۱۱) درج شده است. بر اساس آنچه مشاهده می‌گردد، بیشتر از نیمی از پاسخ‌دهندگان بیشتر از ۱۰ سال سابقه فعالیت در شهرک صنعتی دارند.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

جدول ۱۱. سابقه فعالیت پاسخ‌دهندگان

سابقه فعالیت	فراوانی	سهم
۲ تا ۴ سال	۶	۷
۴ تا ۸ سال	۲۴	۲۹
۸ تا ۱۰ سال	۹	۱۱
بیشتر از ۱۰ سال	۴۴	۵۳
جمع	۸۳	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

وضعیت پاسخ‌دهندگان به لحاظ نوع فعالیت در شهرک صنعتی در جدول شماره (۱۲) گزارش شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، بیشترین فراوانی به گروه‌های فلزی (۲۸ درصد)، شیمیایی (۲۶ درصد) و غذایی (۱۳ درصد) اختصاص دارد. کمترین فراوانی نیز مربوط به گروه‌های خدمات (۶ درصد)، نساجی (۵ درصد) و برق (۴ درصد) است.

جدول ۱۲. نوع فعالیت پاسخ‌دهندگان

نوع فعالیت	فراوانی	سهم
فلزی	۲۳	۲۸
خدمات	۵	۶
سلولزی	۹	۱۰
کانی غیرفلزی	۷	۸
نساجی	۴	۵
برق	۳	۴
غذایی	۱۰	۱۳
شیمیایی	۲۲	۲۶
جمع	۸۳	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

وضعیت پاسخ‌دهندگان به لحاظ نحوه مدیریت واحد صنعتی در جدول شماره (۱۳) ارائه شده است. بر اساس آنچه مشاهده می‌گردد ۶۲ درصد از واحدهای صنعتی به صورت شرکتی، ۲۵

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]
[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

درصد از واحدهای صنعتی به صورت خانوادگی و ۱۳ درصد از واحدهای صنعتی به صورت عمومی مدیریت می‌شوند.

جدول ۱۳. نحوه مدیریت پاسخ‌دهندگان

نحوه مدیریت	فراوانی	سهم
شرکتی	۵۱	۶۲
خانوادگی	۲۱	۲۵
عمومی	۱۱	۱۳
جمع	۸۳	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

وضعیت پاسخ‌دهندگان به لحاظ نحوه مالکیت واحد صنعتی در جدول شماره (۱۴) درج شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، مالکیت ۸۷ درصد از واحدهای صنعتی خصوصی و مالکیت ۱۳ درصد از واحدهای صنعتی عمومی است.

جدول ۱۴. نحوه مالکیت پاسخ‌دهندگان

نحوه مالکیت	فراوانی	سهم
خصوصی	۷۲	۸۷
عمومی	۱۱	۱۳
جمع	۸۳	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

٦. آمار استنباطی

نتایج آزمون میانگین یک جامعه در جدول شماره (۱۵) و تشابهات و تمایزات در جدول شماره (۱۶) ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که هفت عامل کمبود دسترسی به نیروی انسانی ارزان قیمت،کمبود دسترسی به خدمات جانبی (از قبیل بانک، بیمه، درمانگاه، آتش‌نشانی، مراکز خدمات فناوری)، کبود امکانات وتأسیسات و تجهیزات زیربنایی در شهرک، عدم امکان تأمین

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

فضای مورد نیاز برای توسعه آتی، عدم دسترسی به فناوری لازم، عدم دسترسی به سیستم حمل‌ونقل، کمبود مهارت‌های مدیریتی و سازمانی در شهرک به صورت مشترک بر موفقیت بنگاه‌های صنعتی هر دو منطقه تأثیر گذار بوده است. علاوه بر عوامل فوق، دو عامل عدم دسترسی به بازار فروش، عدم دسترسی تسهیلات مشمول استقرار در استان اگر چه در منطقه شمس اباد به‌صورت معناداری تأثیر گذاشته اما تأثیر این عوامل به‌صورت معنا داری برموفقیت بنگاه‌های صنعتی مستقر در عباس‌آباد نشان نداده است.

جدول ۱۵. نتایج آزمون میانگین یک جامعه

سؤال	شمس‌آباد		عباس‌آباد	
	آماره	احتمال	آماره	احتمال
۱	۲/۷۶۰	۰/۰۰۸	۰/۵۷۰	۰/۵۷۴
۲	۸/۰۴۱	۰/۰۰۰	۱/۷۵۴	۰/۰۹۱
۳	-۷/۸۶۵	۰/۰۰۰	-۳/۹۵۰	۰/۰۰۱
۴	-۴/۷۶۳	۰/۰۰۰	-۳/۰۴۹	۰/۰۰۵
۵	-۱/۵۴۰	۰/۱۲۹	-۰/۹۴۱	۰/۳۵۵
۶	-۷/۸۶۵	۰/۰۰۰	-۳/۹۵۰	۰/۰۰۱
۷	-۰/۵۷۴	۰/۵۶۸	-۱/۱۸۰۳	۰/۰۸۳
۸	-۲/۱۹۲	۰/۰۳۳	-۲/۶۵۶	۰/۰۱۳
۹	۲/۷۶۰	۰/۰۰۸	۰/۵۷۰	۰/۵۷۴
۱۰	۱۱/۷۵۱	۰/۰۰۰	۷/۰۸۱	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

جدول ۱۶. تشابهات و تمایزات عوامل موفقیت شهرک‌های صنعتی

تشابهات	تمایزات
عدم دسترسی به نیروی انسانی ارزان قیمت عدم دسترسی به خدمات جانبی (از قبیل بانک، بیمه، درمانگاه، آتش‌نشانی، مراکز خدمات فناوری) وضعیت نامناسب ناشی از عدم وجود تأسیسات و تجهیزات زیربنایی در شهرک عدم امکان تأمین فضای مورد نیاز برای توسعه آتی عدم دسترسی به فناوری لازم عدم دسترسی به سیستم حمل‌ونقل عدم وجود مهارت‌های مدیریتی و سازمانی در شهرک	عدم وجود امکانات عمومی و تخصصی در شهرک عدم دسترسی به بازار فروش عدم دسترسی تسهیلات مشمول استقرار در استان

مأخذ: یافته‌های پژوهش

همان‌گونه که قبلاً اشاره شد، عوامل موفقیت (عدم موفقیت) مندرج در پرسشنامه طی مصاحبه با مدیران واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌های صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد مورد اعتبارسنجی قرار گرفت. مقایسه تطبیقی عوامل مستخرج از مصاحبه با مدیران واحدهای صنعتی و عوامل مستخرج از طرح آمارگیری از محدودیت‌های رشد و بقای کسب‌وکارهای کوچک ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، عوامل مستخرج از مصاحبه با مدیران واحدهای صنعتی و عوامل مستخرج از طرح آمارگیری از محدودیت‌های رشد و بقای کسب‌وکارهای کوچک همخوانی دارند.

۷. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در چارچوب نظریه جغرافیای اقتصادی، این مقاله کوشیده است تا تأثیر مکان و ویژگی‌های مکانی را بر موفقیت (عدم موفقیت) بنگاه‌های فعال مستقر در دو شهرک صنعتی شمس‌آباد و عباس‌آباد تهران مورد سنجش و ارزیابی قرار دهد. در راستای دست‌یابی به هدف پژوهش، داده‌ها به روش میدانی و با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری گردیده است. پرسشنامه مورد استفاده در

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

پژوهش از طرح آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی کشور انگلستان استخراج گردیده و پس از ترجمه به فارسی، بر مبنای نظر خبرگان، اساتید و کارشناسان بومی‌سازی شده است. این در حالی است که در هر پژوهش، محدودیت‌هایی وجود دارد که می‌تواند بر فرآیند انجام پژوهش تأثیرگذار باشد. پژوهش حاضر نیز با محدودیت‌هایی مواجه بوده محدودیت اصلی این پژوهش، عدم پاسخگویی و عدم همکاری برخی از مدیران واحدهای صنعتی بوده است. از بعد مکانی، انجام این پژوهش در یک شهر و در دو شهرک صنعتی یکی از محدودیت‌های این پژوهش بوده است که تعمیم نتایج پژوهش حاضر به سایر شهرها و شهرک‌های صنعتی را محدود می‌سازد. از بعد زمانی، انجام پژوهش در یک مقطع و در سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۹۷، محدودیت دیگر این پژوهش بوده است، زیرا این امکان وجود دارد که با انجام یک پژوهش مشابه در مقاطع زمانی دیگر، نتایج متفاوتی نسبت به نتایج پژوهش حاضر حاصل شود. در چارچوب محدودیت‌های مذکور و مفروض به ثابت گرفتن آثار شرایط اقتصاد کلان بر موفقیت بنگاه‌ها در شهرک‌های صنعتی مورد بررسی، بر اساس این منطق که همه آنها در یک شرایط معین و ثابتی فعالیت می‌کنند، این مطالعه طراحی و اجرا شده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد، هفت عامل به‌صورت مشترک کمبود دسترسی به نیروی انسانی ارزان قیمت،کمبود دسترسی به خدمات جانبی (از قبیل بانک، بیمه، درمانگاه، آتش‌نشانی، مراکز خدمات فناوری)،کبود امکانات وتأسیسات و تجهیزات زیربنایی در شهرک، عدم امکان تأمین فضای مورد نیاز برای توسعه آتی، عدم دسترسی به فناوری لازم، عدم دسترسی به سیستم حمل‌ونقل، کمبود مهارت‌های مدیریتی و سازمانی در شهرک بر موفقیت بنگاه‌های صنعتی هر دو منطقه تأثیرگذار بوده و این در حالی است که دو عامل عدم دسترسی به بازار فروش، عدم دسترسی تسهیلات مشمول استقرار در استان اگر چه در منطقه شمس‌آباد به‌صورت معناداری بر موفقیت بنگاه‌های مستقر تأثیرگذار بوده، اما تأثیر این عوامل به‌صورت معنی داری برموفقیت بنگاه‌های صنعتی مستقر در عباس‌آباد نشان داده نشده است. همچنین از مجموع نتایج به دست آمده می‌توان دو یافته اصلی را مورد تأکید قرار داد.

همان‌طور که قبلاً اشاره شد، مهمترین هدف در طراحی شهرک‌های صنعتی در تمام کشورها، تجمیع بنگاه‌ها و نوآوران کوچک و متوسط در یک مکان واحد برای ارائه خدمات و حمایت‌های

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

زیربنایی پایه‌ای فنی و فن‌آورانه به این بنگاها برای کاهش هزینه‌های آنها در تأمین این نیازها و تقویت بهره‌وری و توانمندی آنها است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد، که در شهرک‌های صنعتی مورد بررسی که می‌توانند نمادی از شهرک‌های صنعتی ایران باشند، ارائه این خدمات چندان موضوعیت ندارد و هدف‌گذاری نمی‌شود. در مقابل شهرک‌های صنعتی کشور فقط تجمیع بنگاه ها در یک مکان خاص براساس امتیاز توزیع زمین و حداکثر ارائه تخیف‌های مصوب در مصارف عمومی مانند آب، برق و گاز است. این در حالی است که در شهرک‌های موفق تجربه شده در دنیا و ایران، ارائه خدمات زیربنایی پایه‌ای فنی و فناورانه، بازرگانی، بازاریابی، انسانی، اداری، رفاهی، آموزشی و بهداشتی، مهمترین عناصر طرح پایه ایجاد شهرک‌ها هستند، که در کنار واگذاری مکان و خدمات عمومی، زمینه‌ساز موفقیت بنگاه‌های فعال در این شهرک‌ها می‌شوند. بر این اساس، توصیه سیاستی مهم قابل استخراج از این مطالعه، بازنگری طراحی پایه شهرک‌های صنعتی کشور با ملاحظه ایجاد شهرک‌های خدمات پایه متمرکز است به گونه‌ای که حضور بنگاه های کوچک و متوسط در این شهرک‌ها بتواند علاوه بر تأمین نیازهای فنی، فناوری، تحقیق و توسعه، بازرگانی، اداری، بازاریابی رفاهی و غیره، از سرریز و هم‌افزایی‌های فنی-اجتماعی برخوردار شده و بهروری و سود خود را ارتقا دهند.

همچنین نتایج این مطالعه نشان می‌دهد، بر خلاف مباحث اقتصاد خرد نمی‌توان نقش مکان را از تحلیل‌های اقتصادی حذف نمود به عبارتی تحلیل‌های اقتصادی که در آن به محل استقراربنگاه توجه نشود، تحلیل‌های ناقصی هستند. از این رو و از حیث سیاست‌گذاری این یافته بدان معناست که اگرچه عمده عوامل مؤثر بر موفقیت را عوامل مشترک تشکیل داده‌اند اما تأثیر منطقه بر دسترسی به تسهیلات و بازار به عنوان دو عامل متمایز بر موفقیت در دو منطقه نشان دهنده لزوم توجه سیاست‌گذاران به این دو مقوله مهم است.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

منابع

آشور، حدیثه (۱۳۹۰). "بررسی و تحلیل تناسب و جاذبه‌های شهرک صنعتی آمل در مکان گزینی واحدهای صنعتی (صنایع کوچک و متوسط)". *پایان نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه محقق اردبیلی.

احمدی، حسن؛ داداش پور، هاشم و بهاره خالصی (۱۳۸۹). "اهمیت مکان گزینی شهرک‌های صنعتی". *مهندس مشاور*، شماره ۴۷، صص ۵۵-۴۸.

اخوان، حسن و رسول نظری (۱۳۸۶). "عملکرد شهرک‌های صنعتی در استان گلستان و ارائه راهکار اجرایی برای بهبود آن‌ها". *مجله اقتصادی*، ۷(۷۳ و ۷۴)، صص ۳۲-۵.

پولاددژ، محمد (۱۳۷۳). *اصول و مبانی آمایش سرزمین در بخش صنعت*. تهران: شرکت شهرک‌های صنعتی ایران.

تقی‌خانی، سید شمس‌الدین و علی میر (۱۳۸۵). "ارزیابی عملکرد شهرک‌های صنعتی و شناخت نقاط قوت و ضعف آنها در استان لرستان و ارائه راهکارهای اجرایی برای بهبود وضع آن‌ها". *مجله اقتصادی*، ۶(۶۳ و ۶۴)، صص ۳۵-۲۳.

خانلو، مژگان (۱۳۷۸). "بررسی عوامل موفقیت شهرک‌های صنعتی(مطالعه موردی شهرک صنعتی سمنان)". *پایان نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه علامه طباطبایی.

خسروی، رضوان و میلاد مالکی‌پور (۱۳۹۴). "موفقیت تجارت الکترونیک در شرکت‌های ایرانی (نمونه موردی: شهرک‌های صنعتی نجف‌آباد اصفهان)". *کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های کاربردی در فناوری اطلاعات*، کامپیوتر و مخابرات.

دفتر برنامه ریزی منطقه‌ای (۱۳۶۴). *مطالعات طرح پایه آمایش جمهوری اسلامی ایران*. سازمان برنامه و بودجه، معاونت امور مناطق.

دهقانی فیروزآبادی، الهام؛ مانیان، امیر و حسنعلی نعمتی (۱۳۹۵). "اولویت‌بندی عوامل عدم موفقیت تجارت الکترونیک در زیرساخت فنی: کارخانجات کاشی و سرامیک شهرستان میبد". *فناوری اطلاعات و ارتباطات ایران*، ۸(۲۹ و ۳۰)، صص ۳۰-۱۵.

رضایی، محمدرضا و امیررضا خاوریان گرمسیر (۱۳۹۳). "برنامه‌ریزی راهبردی توسعه شهرک صنعتی شهر یزد با استفاده از چارچوب استراتژیک SOAR". *مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، ۵(۱۸)، صص ۹۴-۷۷.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

رضویان، محمدتقی (۱۳۷۶). *مکان گزینی واحدهای صنعتی، بحثی در اقتصاد فضا*. اهواز: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.

ریاحی، ابوالفضل (۱۳۹۲). "رتبه‌بندی عوامل بحرانی موفقیت در توسعه خوشه‌های صنعتی در ایران". *مدیریت*، ۱۰(۳۱)، صص ۱۰۲-۹۱.

زیاری، کرامت اله (۱۳۷۹). *برنامه ریزی شهرهای جدید*. تهران: انتشارات سمت.

شقاقی، عبدارضا (۱۳۸۳). *استراتژی افزایش مشارمت مؤثر و رقابتی بخش صنایع کوچک و متوسط در توسعه اقتصادی و صنعتی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: موسسه خدمات فرهنگی رسا.

شیعه، اسماعیل (۱۳۸۰). "بررسی آثار اجرای برنامه‌های صنعتی بر ساختار کالبدی و فضایی شهرهای ایران، نمونه موردی بررسی شهر اراک ۱۳۴۰-۱۳۷۵". *رساله دکتری*، دانشگاه تهران.

صباغ کرمانی، مجید (۱۳۸۰). *اقتصاد منطقه : تئوری و مدل*. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها.

عباسی نژاد، حسین و گیلدا عبدلی (۱۳۸۵). "تجمع‌های صنعتی در توسعه صنعتی و منطقه‌ای"، *تحقیقات اقتصادی*، شماره ۷۸، صص ۳۱-۱.

عطف، زهرا و سید یعقوب حسینی (۱۳۹۳). "اولویت‌بندی عوامل کلیدی مؤثر بر موفقیت توسعه محصولات جدید در بنگاه‌های کوچک و متوسط (مطالعه موردی شهرک صنعتی آمل)". *سومین کنفرانس ملی حسابداری و مدیریت*.

غفاری آشتیانی، پیمان و داریوش پاشوی (۱۳۹۵). "بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شهرک‌های صنعتی استان قم". *پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*، ۲۴(۷۸)، صص ۲۴۸-۲۲۹.

فرقانی، علی؛ یزدان‌شناس، نیما و علیرضا آخوندی (۱۳۸۶). "ارائه چارچوبی برتی مکانیابی مراکز صنعتی در سطح ملی". *دانش مدیریت*، ۲۰(۷۷)، صص ۱۰۴-۸۱.

قدیمی، یزدان؛ فیض‌الهی، علی و جمال قدیمی (۱۳۹۵). "شناسایی و اولویت‌بندی عوامل عدم موفقیت کسب و کارهای کارآفرینانه مستقر در شهرک صنعتی استان ایلام از نگاه مدیران". *چهارمین کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش‌بنیان*.

کلانتری، خلیل (۱۳۸۷). *برنامه ریزی و توسعه منطقه ای، تئوری‌ها و تکنیک‌ها*. تهران: انتشارات خوشبین.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

محمدزاده، پرویز؛ عبدی، حسن؛ بهبودی، داود و محمدباقر بهشتی (۱۳۹۶). "عوامل کلیدی مؤثر بر موفقیت کارآفرینان با استفاده از مدل‌های گسسته لاجیت و پروبیت". *مطالعات اقتصادی کاربردی ایران*، ۶(۲۴)، صص ۱۷۵-۱۵۳.

محمدی مظفری، زهرا (۱۳۸۳). "ارزیابی شهرک صنعتی استان فارس و ارائه راهکارهای اجرایی". *مجله اقتصادی*، شماره ۳۹، صص ۶۰-۴۵ .

ملکی نژاد، امیر (۱۳۸۵). "تحلیلی بر نقش صنایع کوچک و متوسط در توسعه اقتصادی". *مجله راهبرد*، شماره ۸، صص ۱۷۰-۱۴۱.

ممتازان، عبدالرسول (۱۳۸۳). *بررسی عملکرد شهرک‌های صنعتی در استان خوزستان*. طرح تحقیقاتی وزارت امور اقتصادی و دارایی.

Asian Development Bank (۲۰۱۵). *Asian Economic Integration Report*. Eco-Industrial Park (EIP) Initiative in Korea, University of Ulsan.

Federman M. and A. Levinc (۲۰۰۵). *The Effect of Industrializion on School Enrollment and Child Labor*.

Garanti Z. and A.Z. Berzina (۲۰۱۴). "Factors Affecting the Formation of Regional Clusters in Latvia". *Economic Science for Rural Development*, No. ۳۶, pp. ۳۳-۴۲.

Huang S., Bai Y. and Q. Tan (۲۰۱۷). "How Does the Concentration of Determinants Affect Industrial Innovation Performance? An Empirical Analysis of ۲۳ Chinese Industrial Sectors". *PLOS ONE*, ۱۲(۱).

Ji S. (۲۰۱۷). *History of China Industrial Parks*.

Jirarat T. and P. Tarathorn (۲۰۱۶). "Factors for Success in Eco-Industrial Town Development in Thailand". *International Journal of Economics and Management Engineering*, ۱۰(۷), pp. ۲۳۴۵-۲۳۴۹.

Kim E.J. (۲۰۱۷). *Thailand's Community-Based Eco-Industrial Town Development.* Global Green Growth Institute.

Kumar S. (۲۰۰۵). Development of Industrial Cluster. *MPRA*. Paper No. ۱۷۱.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]

Lu J., Zhou Y. and J. Tang (۲۰۱۳). "Influence Factors of Industrial Cluster Development". ۶th International *Conference on Information Management, Innovation Management and Industrial Engineering*, Xi'an, China.

Meehan Patrick (۱۹۸۶), Industrial Park Guidelines, *Landscape Architecture Magazine*, November/December ۱۹۸۶, Vol. ۷۶, No. ۶. pp. ۹۰-۹۳

Pakdeenurit P., Suthikarnnarunai N. and W. Rattanawong (۲۰۱۷). "Location and Key Success Factors of Special Economic Zone in Thailand". *Marketing and Branding Research*, No. ۴, pp. ۱۶۹-۱۷۸.

Sakr D., Baas L., El-Haggar S. and D. Huisingh (۲۰۱۱). "Critical Success and Limiting Factors for Eco-Industrial Parks".*Global Trends and Egyptian Context. Journal of Cleaner Production*, No. ۱۹, pp. ۱۱۵۸-۱۱۶۹.

Tavassoli M.H. (۲۰۰۹). "Exploring the Critical Success Factors of Industrial Clustering; SMIL as an Illustrative Case Study". *Master thesis*, Linköping University.

The Guide to Understanding Vietnams Industrial Zones, Available at: www.vietnambriefing.com.

Türk E. (۲۰۰۶). "An Evaluation of Industrial Park Policy of Turkey: Izmir as a Case Study", *۴۲nd IsoCaRP Congress*.

UNIDO (۲۰۱۵). Economic Zones in the Asean.

Wharton R.F. and Y. Brunetto (۲۰۰۲). "Factors Affecting the Development of an Industry Cluster". *۲nd Annual Conference of the European Academy of Management (EURAM)*, Stockholm, Sweden.

Wu J.A. and N.L. Wu (۱۹۸۴). "Analyzing Multi-Dimensional Attribute for the Single Plant Location Problem via an Adaptation of the Analytical Hierarchy Process". *International Journal of Operation & Production Management*,No. ۴.

Wong Tai-Chee and Charles Goldblum (۲۰۰۰), The China-Singapore Suzhou Industrial Park: A Turnkey Product of Singapore? Geographical Review , Jan., ۲۰۰۰, Vol. ۹۰, No. ۱ (Jan., ۲۰۰۰), pp. ۱۱۲-۱۲۲ Published by: Taylor & Francis, Ltd.

[Downloaded from qjerp.ir on 2026-11-28]

[DOI: 10.52547/qjerp.29.97.101]